

2021 | 3 VPWinfo.nl

Kwartaalblad van de Beroepsgroep VPW, onderdeel van **CNV Kerk & Ideëel**

Postadres: Postbus 2510, 3500 GM Utrecht | Bezoekadres: Tiberdreef 4, 3561 GG Utrecht

E rkpastoraalwerk@cnu.nl | I www.vpwinfo.nl

Postcorona

En nu verder

Tijd na corona?

In veel parochies is men aan het plannen welke activiteiten er in de komende maanden opgezet kunnen worden. We hopen allemaal dat we met de besmettingen van Covid 19 het ergste achter de rug hebben. De anderhalve meter is gesneuveld. Kunnen we weer gewoon zingen in de vieringen? Mogen we weer met grote groepen bij elkaar komen? Het zijn heel praktische vragen die een grote invloed hebben op wat er wel en niet georganiseerd kan worden. Het blijft spannend. Ook spannend blijft welke kerkgangers weer de vieringen gewoon bij gaan wonen. Dat alles zal veel invloed hebben op de mogelijkheden in parochies.

Het is interessant om na te gaan welke activiteiten ook na corona een goede bijdrage kunnen leveren aan gemeenschapsopbouw in parochies

Tegelijk hebben de maatregelen van het afgelopen werkjaar ook tot allerlei creatieve oplossingen geleid. Online bleek er toch meer mogelijk dan aanvankelijk gedacht was. En telefonische contacten functioneerden ook goed. Pastorale teams hebben geprobeerd contact te houden, zeker met parochianen die verder weinig contacten hebben.

Maar lang niet alles lukte. Het is interessant om na te gaan welke activiteiten ook na corona een goede bijdrage kunnen leveren aan de gemeenschapsopbouw in parochies. Collegiale uitwisseling van ervaringen is dan belangrijk, ja zelfs wezenlijk. Daarvan getuigen ook de bijdragen in dit nummer.

Laudato sí en Fratelli Tutti

Al heeft corona veel aandacht naar zich toegetrokken, ook andere zeer actuele vraagstukken rond stikstof, rond CO₂ en klimaatverandering vragen in onze samenleving aandacht. In de laatste encyclieken van paus Franciscus vraagt hij aandacht voor de milieuproblematiek en voor maatschappelijke vraagstukken van onze tijd, zoals de grote invloed van sociale media en de oneerlijke verdeling van welvaart en welzijn op onze wereld.

De Beroepsgroep VPW heeft in juni een tweetal webinars georganiseerd naar aanleiding van thema's uit *Fratelli Tutti*. Het eerste webinar plaatste deze tekst in het geheel van de sociale leer; het tweede besprak concrete voorbeelden. De tekst van de inleidingen is beschikbaar via onze website. Als het goed is kan men ook het gehele webinar terugzien.

We danken allen die hier een bijdrage aan geleverd hebben en niet te vergeten de technische ondersteuning vanuit het servicebureau van het CNV. Het was inspirerend om ons in collegiaal verband te bezinnen op zo'n actuele problematiek. Zo mogen we vol vertrouwen op weg gaan, terwijl we elkaar daarbij tot bron van inspiratie blijven.

Jos Deckers
secretaris beroepsgroep VPW

INHOUD

Stap voor stap worden de beperkende maatregelen van de afgelopen maanden versoepeld. Er worden plannen gemaakt waarin ineens weer veel meer kan.

Hoe zal dat gaan?

Welke inzichten van het afgelopen jaar krijgen een plek in het jaarprogramma? Worden er nieuwe prioriteiten gesteld? Grijpen we terug op wat er altijd al was? Hoe gaan we verder na corona?

Antoinette Bottenberg hield haar roeping tegen het licht en maakte een keuze. Annerie Schrier en Els Groeneveld moesten een andere vorm van herdenken uitproberen in corona-tijd. Daar doen ze nu hun voordeel mee. Als straatpastor moest Bernadette van Dijk nieuwe ingangen vinden in het werk met dak- en thuislozen.

Frans van den Bosch neemt de ervaring van het digitale contact mee in een nieuwe opzet van de Alpha-cursus in zijn parochie. En tot slot heeft Abt Bernardus Peeters een nieuwe impuls gekregen om bidden, gastvrijheid en internet anders in te vullen.

Deze verhalen uit de praktijk worden met aandacht gevolgd door Jakob van Wielink in zijn reflectie, waarbij Bijbelse en hedendaagse transitie centraal staan.

DE PRAKTIJK

- 4 Niet meer terug naar het 'oude normaal'**
Antoinette Bottenberg
- 6 Herdenken in een belevingstuin**
Els Groeneveld en Annerie Snier
- 9 Corona en postcorona op straat in Amersfoort**
Bernadette van Dijk
- 12 Met Alpha op weg naar een missionaire parochie**
Frans van den Bosch
- 14 Tussen opluchting en uitdaging**
Dom Bernardus Peeters

DE REFLECTIE

- 18 Corona, de droogte en de uitnodiging van de woestijn**
Jakob van Wielink
- 11 Berufsverband der Pastoral-refrent*innen bestaat 50 jaar**
Jos Deckers

DE RUBRIEKEN

- 17 Gehoord**
De Ongelooflijke Podcast
Een theologische visie voor de 21ste eeuw
Deel 1: Inleiding en Invocatio
Lidwien Meijer

- 22 Begeesterd**
Eentje heeft de leiding
André Monnikhof
- 24 Column**
SMART
Rob Lijesen

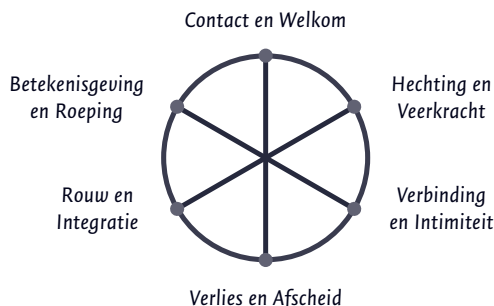
Niet meer terug naar het 'oude normaal'

Corona zette pastoraal werkster Antoinette Bottenberg stil. Alleen op zielsniveau werkte ze nog: eerstelijns (crisis)pastoraat rond verlies, rouw en zoeken naar zin. Voor het eerst sinds lange tijd was er rust in haar hoofd, vreugde in haar hart en ontspanning in haar lijf. Aan alles merkte ze: "Teruggaan naar het 'oude normaal' wil ik niet" en vroeg zich af: "Welk verlangen gaat hier schuil? Wat heb ik te doen?"

Ik las het boek *Taal van Transitie, je roeping als leider in een wereld van verandering**. Het is een boek dat met me meereist bij het opnieuw ontdekken van mijn roeping, waarbij roeping bestaat uit twee delen: wie ben ik (identiteitsvraag) én wat zet ik in de wereld in beweging? Roeping is niet noodzakelijk een religieus begrip. Het gaat niet alleen over je pastor-zijn, maar over alle rollen die je in je leven vervult zowel persoonlijk, professioneel, maatschappelijk als organisatorisch. Het brengt richting en samenhang in de keuzes die je maakt. Je vindt zelfreflectievragen in het boek en vragen voor dialoog met je omgeving: Welk positief en negatief effect heb ik op jou?

Levenslijn Het boek begint met het tekenen van je levenslijn. De pijnlijke ervaringen en hoogtepunten in je leven én hoe je er hier betekenis aan hebt gegeven blijken een schat aan informatie om bij je roeping te komen. De auteurs nemen je stap voor stap mee, langs de thema's van de transitiecirkel.

Ik ben een toegewijde reisgenoot. Als ik ergens in geloof, dan ben ik er en ga ik er voor, met hart en ziel. Dan zeggen mensen *je straalt!*. Het werkt aanstekelijk. Ik zie dat bij de ander. Bij toewijding heb ik ook langs

Transitiecirkel: Van Wielink & Wilhelm 2012, 2017

mijn verliesverhaal te gaan en mijn valkuilen van aanpassen en niet klagen maar dragen. Eenentwintig jaar geleden resulteerde dit in een burn-out. Hoe toegewijd was ik aan mijzelf? Ik heb hieruit geleerd meer vanuit verbinding te leven met mijn gevoelens en gedachten, mijn lichaam en mijn spiritualiteit. De heilige Geest ervaar ik hierin als Helper én Aanjager. Die roept mij achter m'n pc vandaan en brengt me naar buiten, waar ik me aan de schepping kan laven. De Geest maakt me alert op fysieke signalen, waardoor ik mijn agenda nog

Antoinette Bottenberg

Pastoraal werker St. Lucasparochie (Leusden en Veluwe-vallei) en de St. Maartenparochie (Zeist, Utrechtse Heuvelrug en Woudenberg)

DE PRAKTIJK

eens onder de loep neem. De Geest is luis in de pels als er iets niet klopt in een ontmoeting en ik hier nog iets te doen heb. En wanneer ik daar gehoor aan geef, ook langs weerstanden en frustratie, dan is mijn hart open en kan ik werkelijk genieten van de kleine dingen. En dat is ook wat ik dan *onderweg* bij die ander in beweging breng: dat het hart open gaat en er genoten wordt. Genieten bedoel ik niet hedonistisch, maar gaat voor mij over diepere zin ervaren, zin in het leven hebben én geschonken vreugde voelen. Telkens wanneer ik bij uitvaarten uit *Prediker* voorlees dat genieten een geschenk van God is, dan weet ik dat het klopt.

Sleutel In coronatijd zag ik, dat ik m'n verlangen naar meer rust in mijn leven had opgeschort. Ga ik me niet vervelen en toch werken? Door het boek ontdekte ik oude inspiratiebronnen. De zin dat de sleutel van verandering in je eigen zak zit, triggerde mij. Toen ik die sleutel durfde vast te pakken, was er geen weg meer terug. Na de zomervakantie ga ik een dag in de week minder werken; ik zie daar naar uit. Het parochiebestuur is minder blij. Begrijpelijk. Het vrijwilligerskader wordt kleiner, het pastoraal team krimpt. Maar in mijn *nee* tegen fulltime werken, zit ook een volle *ja!* Ik heb weer een positieve focus. Ik ben me ook bewust geworden, dat de veranderende parochie voorgangers nodig heeft die durven kiezen, die ook dáárin voorgaan. Ook als kiezen verliezen inhoudt en we met conflict en pijn worden geconfronteerd. “Je kunt je medewerkers niet verder brengen dan je zelf bereid bent te gaan”, aldus de auteurs.

Roeping De voorlopige beschrijving van mijn roeping hield ik naast mijn takenpakket. Bij activiteiten rond verlies, rouw en zoeken naar zin ervaar ik flow, net zoals bij het kinderpaasspel, wanneer we rond Jezus' kruisdood delen over klein en groot verliesverdriet: het konijn is weggelopen of oma is doodgegaan. Hetzelfde geldt bij rouwbegeleiding en pastorale gesprekken, waar we beiden mogen ervaren: *we worden gezien*,

gehoord en gedragen of bij het toerusten van vrijwilligers en het geven van lezingen, waar ik kan enthousiasmeren en inspireren.

Door het boek zie ik waarom ik op bepaalde mooie activiteiten leegloop. Ik kan ergens talent voor hebben, maar dat is nog niet het zelfde als je roeping. Op een diepere laag kan ik me er dan niet mee verbinden. Zo voel ik me reisagent in plaats van reisgenoot als ik de

Roeping gaat over alle rollen die je in je leven vervult

Eerste Communievoorbereiding of POW/WOW (kliederkerk) van A tot Z organiseer, maar de catechese aan vrijwilligers moet overlaten. Ik ben hier van goede wil, maar eigenlijk niet toegewijd. Of ik merkte na vergaderingen met de Kring van Pastoraatsgroepen innerlijk gemopper bij mezelf: “Hier heb ik geen zin meer in!” Het is geen kinderlijk geklaag, zie ik nu, maar het zegt mij: aan mijn werkwijze ontleen ik geen zin (meer); ik voel dat ik hier niet betekenisvol bezig kan zijn. In het nieuwe seizoen zet ik hier in op het delen van verhalen.

Niet zomaar terug naar het *oude normaal*, van agendapunt naar agendapunt, maar wat heeft deze coronatijd met jou gedaan? Wat heb je hierin geleerd over jezelf, over je omgeving, je geloof, over wat voor jou belangrijk is? Persoonlijke verhalen hebben getuigen nodig, dan gaan harten open. Daarna kijken we met elkaar naar de parochietaken. Klopt het nog? Ik zie uit naar een *nieuw normaal* van bezieling én samen genieten.

---

* *Taal van Transitie. Je roeping als leider in een wereld van verandering.* Jakob van Wielink, Riet Fiddelaers-Jaspers en Leo Wilhelm. Uitgever: Circle Publishing. 2020

Herdenken in een belevingstuin

Annerie Snier en Els Groeneveld zijn beide geestelijk verzorger. In het verpleeghuis waar zij werken, overleden in korte tijd zestig bewoners aan corona. Hoe kun je hen op een waardige manier herdenken, terwijl er nog steeds beperkende maatregelen gelden? Door creatief te zijn, was hun antwoord.

De coronapandemie was een half jaar aan de gang toen de geplande herdenkingsbijeenkomst voor onze overleden bewoners in zicht kwam. In veel opzichten was het een moeilijke tijd voor alle betrokkenen. Sommige bewoners/cliënten stierven aan corona zelf en iedereen had op het sterfbed te maken met bezoekbeperkingen*. Mantelzorgers hadden onder moeilijke omstandigheden afscheid moeten nemen of konden helemaal geen afscheid nemen. Voor zorgmedewerkers was het een periode van morele stress, omdat zij soms noodgedwongen aan het sterfbed de plaats van familie moesten innemen.

Herdenken We wilden met het herdenken recht doen aan het leven en sterven van de bewoners en cliënten, hun namen noemen en gedenken, maar ook recht doen

aan de verdrietige periode die achter ons lag. Onder de overledenen waren ook de cliënten van de regionale corona afdeling. Vanwege alle maatregelen en bezoekbeperkingen konden we als geestelijk verzorgers onze gebruikelijke vorm – een bijeenkomst met het noemen van de namen, muziek, gedichten, verhaal en ontmoeting – niet houden.

Al brainstormend kwamen we op het volgende: een herdenkingsroute in de belevingstuin van het verpleeghuis *Krönnenzommer*. Mensen zouden langs verschillende onderdelen kunnen lopen en op eigen tijd en wijze kunnen herdenken, afscheid nemen. Enthousiast begonnen we aan de voorbereiding, rekening houdend met de maatregelen die toen in de buitenlucht golden: 1,5 meter afstand houden, gebruikte materialen tussendoor ontsmetten, mondkapjes dragen, geen grote groepen, geen groepen bewoners mixen, geen handen schudden. Nabestaanden en medewerkers werden in tijdsblokken uitgenodigd en gevraagd zich aan te melden.

Belevingsroute De belevingstuin van *Krönnenzommer* is een mooi aangelegde tuin met voldoende ruimte om afstand te houden, bankjes om te zitten en mooie hoekjes voor verschillende onderdelen. We ontvingen de mensen en wezen hen op de verschillende mogelijkheden en ons achterliggend idee daarbij.

**Els Groeneveld (links)
en Annerie Snier**

Geestelijk verzorgers bij ZorgAccent in Almelo

Gedenksteden

Bij de vijver, aan de voet van een 'waterval' lagen de gedenksteden met daarop de namen van de overledenen. Het was een verwijzing naar het lied van Bram Vermeulen: *'Ik heb een steen verlegd, in een rivier op aarde. Het water gaat er anders dan voorheen.'*

Twee bankjes gaven gelegenheid om bij de stenen en de namen stil te staan. De steen en het gedicht met aquarel van de waterval werden door de nabestaanden meegenomen naar huis.

Wakend bij het licht

Op de put stonden 60 kaarsjes, symbool van hun levenslicht, voor iedere overleden bewoner één. De wind had er vrij spel en we probeerden gezamenlijk de vlammetjes brandend te houden.

Mogelijkheid tot gesprek

In de kas was een zitje ingericht waarin aanwezigen een gesprek konden voeren. Hetzij met de geestelijk verzorgers, hetzij met de aanwezige zorgmedewerkers. Voor sommigen de eerste ontmoeting met de zorg na het overlijden.

Namen

De namen van de overledenen waren op de muur onder het afdak te zien op een PowerPoint. Zestig namen van bewoners en cliënten kwamen voorbij, afgewisseld met meditatieve beelden. Op de achtergrond klonk de instrumentale muziek van Taizé. De paaskaars stond dicht bij, als symbool van opstanding en hoop.

Muur van hoop

Bij de muur van hoop stond een mooie tak, met daaraan houten schijfjes met hartjes geschilderd door cliënten van de dagbesteding *Homoet*. Op een plank lagen gedichten. Een aantal teksten/kaarten hingen ter inspiratie op de muur van hoop. Op deze muur werden door de aanwezigen teksten en afbeeldingen toegevoegd, die iemand hadden getroost of geraakt. Kaarten en hartjes kon men ter bemoediging meenemen.

Klaagmuur

Bij een stenen klaagmuur was het mogelijk verdriet, pijn of moeite op te schrijven. Overlijden van een geliefde kan immers moeilijk te dragen zijn of misschien is er nog een vraag, iets wat blijft spelen en geen rust vindt. De briefjes werden tussen de stenen gestopt en na afloop ongelezen verwijderd. Het is immers iets tussen jou en de ander of de Ander.

Stiltewandeling

Een aantal deelnemers liepen naar de grote vijver heen en terug: bezinning, rust en stilte.

> pagina 8

Nabeschouwing Erop terugkijkend zijn we nog steeds blij met ons besluit de herdenkingsbijeenkomst om te zetten in een herdenkingsroute in de belevingstuin. Praktisch gezien was het destijds de enig haalbare vorm en niet herdenken vonden wij geen optie. De inhoudelijke vormgeving werd door de nabestaanden zeer gewaardeerd. Zij ervoeren de moeite die werd genomen als een bevestiging dat hun verdriet gezien werd. De medewerkers die tijd vrij konden maken, waren zonder uitzondering enthousiast: een mooi idee en een aansprekende uitvoering. Het enige wat echt gemist werd, was de ontmoeting achteraf, het bijpraten onder de koffie.

Als geestelijke verzorgers
was het een mooie gelegenheid
iets nieuws uit te proberen:
**andere vormen
en meer beweging**

Als geestelijke verzorgers was het een mooie gelegenheid iets nieuws uit te proberen: andere vormen en meer beweging. Het sluit aan bij de groeiende behoefte om meer individueel te herdenken. De herdenkingsroute is laagdrempelig en makkelijk toegankelijk als de verschillende onderdelen goed uitgelegd worden, ook voor mensen die niet gewend zijn aan (kerkelijke) groepsbijeenkomsten.

De toekomst? We hebben gezien hoe waardevol de verschillende elementen zijn en nemen dat mee. Voorlopig gaan we op Krönnenzommer door met deze vorm van herdenken.

Waterval, beschrijving zie pagina 7, bij Gedenksteden

---

* Er zijn lessen getrokken uit die eerste lockdown. Een bezoekverbod is het laatste wat we mensen willen aandoen in hun levenseinde. Er worden mogelijkheden gezocht om, ook tijdens een besmetting, mensen bezoek te laten ontvangen.

Corona en postcorona op straat in Amersfoort

“Zijn wij nu een soort van huishouden dan?” “Wij kunnen ons hier in de opvang helemaal niet aan de afstand houden. Telt het voor ons niet? Tellen wij niet mee?” “Jij bent van een risicogroep. Ben je dan gevaarlijk voor mij?” Het is maart 2020. Er dringt een nieuwe ziekte het leven binnen en maatregelen waar iedereen zich nu aan moet houden, ook de dak- en thuislozen met wie straatpastor Bernadette van Dijk werkt.

Er leven in de opvang zo'n 40 á 45 mensen dicht op elkaar. Ze slapen met zijn achten in een slaapkamer, in stapelbedden. Niet iedereen begrijpt Nederlands, een aantal heeft een moeizame verhouding met overheden en mensen met longaandoeningen zijn oververtegenwoordigd. Het duurt even, maar na een paar weken blijkt er een speciale richtlijn te zijn voor opvang voor daklozen, en in Amersfoort hebben de hulporganisaties en de gemeente intussen niet stil gezeten.

Hotel Ongeveer 25 mensen worden overgeplaatst naar een hotel. Wat een rust, wat een privacy! Wat een kans om nu, met voldoende nachtrust en meer energie, met je toekomst bezig te zijn! Ze hebben als groep een grote verantwoordelijkheid. Het hotelpersoneel lijkt ervan te genieten om weer volk over de vloer te hebben. De begeleiding is niet 24 uur per dag aanwezig. Ze moeten het met elkaar wel netjes doen hier... De onderlinge dynamiek is nieuw, de onderlinge afhankelijkheid is groter. Het is een warme zomer. Wat heerlijk om hen, als pastor, buiten te kunnen zien zonder het hotel lastig te vallen en praatwandelingen te kunnen maken! Zelfs de meeste achterblijvers kunnen er wel mee leven. Zij zijn nog in de binnenstad. Dat heeft

ook zo zijn voordelen. Een enkeling voelt zich miskend, achtergesteld, omdat hij buiten de selectie van meer zelfstandige mensen viel.

De ziekte en vooral hoe we daar met ons allen mee om zouden moeten, mogen of kunnen gaan, is weer iets dat het leven gecompliceerder maakt. Onze samenleving kent zo ongelooflijk veel opties, keuzes, regelingen, maatregelen, toeslagen, voorwaarden, soorten abonnementen en contracten, rechten en plichten, biologische en digitale virussen en bedreigingen, en wie die aan jou aanbieden (als je die kunt vinden en met ze kunt communiceren), beschouwen jou niet altijd als een mens met behoeften, maar ook wel als middel om aan te verdienen. Die complexiteit leidt bij kwetsbare mensen nogal eens tot machteloosheid, verzet, struisvogelgedrag of roekeloosheid. Dan zegt iemand: “When you f*ck nature, nature f*cks you”

Straatpastoraat Het straatpastoraat beweegt mee. Altijd al zoeken we mensen op waar zij zijn, maar nu voor zover dat mag. Het zorgcentrum waar dakloze drinkers

Bernadette van Dijk
straatpastor in Amersfoort

DE PRAKTIJK

verblijven, is op moment van schrijven nog altijd voor ons gesloten. We zien deze bekenden op straat. Wat we niet zien is hoe de sfeer binnen is of wie er nieuw binnen komt. En, ondanks dat het een kale betegelde ruimte is waar iedereen bij elkaar verblijft, kon ik nog wel eens met iemand in een hoekje wat dieper doorpraten. Dat lukt beter dan in de groepjes en hangplekken buiten.

De eerste dag- en nachtopvang, waar een deel van de mensen naar een hotel mocht, blijft bijna voortdurend voor ons toegankelijk. Een paar keer is er een besmetting en gaat de hele opvang in quarantaine. Dat is rela-

We zijn beschikbaar, maar blijven te gast

tief overigens, de bezoekers mogen een uur per dag naar buiten. Anders is het binnen niet houdbaar. In de locaties voor gebruikers blijven we erg welkom. Ons vak wordt door het *Leger des Heils* misschien nog iets eerder bij de basiszorg genomen dan door de andere hulpverleners, met wie we overigens wel fijn samenwerken.

Op straat We kopen thermoskannen. Spreken af op bankjes. Ik draag meer wollen laagjes over elkaar heen dan ooit. Als het koud wordt, gaan we meer en beter overleg voeren in de stad en houden we met elkaar, gemeente, hulpverleners, politie, *Straatadvocaten* en straatpastoraat, mensen in beeld. We organiseren extra opvang voor de paar mensen met een schorsing voor overdag. De bibliotheek is dicht. Bij de supermarkten gaan een paar koffieautomaten op 'defect'. Het stadhuis is niet meer vrij toegankelijk. In de kroeg kun je niet meer naar het toilet en de *Straatadvocaten*, die altijd een grote tafel met koffie hebben en soms een warm bord stevige kost, delen nu hun eten uit aan de deur. De ontmoetingen aan deze tafel mis ik erg. Ons straatpastoraat betekent: je in een dakloze wereld begeven en zorgvuldig uitvinden of je van betekenis kunt zijn. Zulke ontmoetingsplekken zijn waardevol in het dagelijks overleven van straatmensen, en ook voor ons werk van groot belang.

Ander contact Na ongeveer een halfjaar corona, komen de eerste 'hotelgasten' in nieuwe huizen in de stad te wonen. Het is begeleid wonen in een groepje op nieuwe locaties. De groep moet zich met elkaar uitzetten. Er zijn nog geen tradities. Dat mogen ze zoveel mogelijk zelfstandig doen. In tegenstelling tot de opvang komt de pastor daar niet 'zomaar' binnen om contact te leggen. Ik kom op afspraak met één persoon, als die dat toevallig wil. Ik bedenk af en toe iets om binnen te komen ("willen jullie nog een doos mondkapjes?"), hopen dat ik mensen tegen het lijf loop. Want alleen een briefje van ons op het prikbord met ons nummer en het programma van groepsactiviteiten.....?

We willen graag beschikbaar zijn, maar we blijven te gast in de dak- of thuisloze leefwereld. En we geloven dat het dan gebeurt. Dat je dan afscheid neemt en dankbaar bent voor een waardevolle ontmoeting. Sommige medewerkers van de opvang begrijpen en waarderen dat. "Zal ik je een rondleiding geven in onze

nieuwe huizen?” De rondleiding wordt er één van een uur of drie, en dat voor alleen de woonkamer, keuken en tuin. Eén bewoner zegt dat we altijd welkom zijn, ook onaangekondigd. Hij heeft inmiddels een eigen huis.

Zoeken en vinden Onze eigen kleine activiteiten, bijeenkomsten rond levensthema's na een kop soep, kunnen niet in deze tijd. Ons pandje is klein en grotere locaties hebben het bezwaar van een vaak iets te kerkelijke uitstraling. Als het weer het toelaat, eten we soep in het park en doen laagdrempeliger. Bij de dierenverhalen van Toon Tellegen voeren we kleine gesprekjes.

Maar onze straatbekenden worden inmiddels steeds diverser. Het zijn heel kwetsbare mensen met psychische beperkingen, met een verslaving, licht verstandelijk beperkt of met taal- en cultuurbarrières. Het zijn ook mensen die net hun eigen bedrijf failliet hebben zien gaan, die de cliëntenraad bemensen, werk, vrienden en familie hebben, en die bewuste keuzes maken over of ze een aangekondigde bezinningsbijeenkomst bezoeken. We zullen verder experimenteren met het vinden van mensen, maar ook met aanbod voor mensen die óns vinden.

Onze Duitse collega's

Berufsverband der Pastoralreferent*innen bestaat 50 jaar

Het is 50 jaar geleden dat in Duitsland de eerste pastoraal werkers aanraden, aldaar Pastoralreferent / referentin geheten.

Jos Deckers

Om dat feit te vieren wordt er een onlinecolloquium gehouden onder de titel: *Influencer in der Welt von heute - Prophet*innen in der Krise?*

Een bezinning op de profetische functie van de plaatselijke geloofsgemeenschap en op de taak van een pastoraal werk(st)er daarbij. Kunnen wij ook gelovige influencers zijn?

Mede dankzij beleidsmedewerker en bestuurder Jan Franken zijn er steeds goede contacten geweest met onze Duitse collega's. Zij nodigen ons uit deel te nemen aan dit colloquium op 8 en 9 november aanstaande.

Op de website van onze collega-beroepsvereniging kan men er meer over lezen:

www.bvpr-deutschland.de

Van harte aanbevolen!

Met Alpha op weg naar een missionaire parochie

Als pastoraal assistent (een gekwalificeerde vrijwilligersfunctie met zending van de bisschop) is Frans van den Bosch sinds 2019 betrokken bij het organiseren van geloofsgesprekken in de vorm Alpha-cursussen.

Het pastoraal team, bestaande uit de pastoor en de pastoraal werkster, is verantwoordelijk voor twee parochies in West-Brabant: de Bernardus van Clairvaux en de Immanuel parochie. Hoe kun je in zo'n context als parochie missionair worden? Waarom kunnen Alpha-geloofsgesprekken – ook online tijdens de Coronacrisis – tussen parochianen daaraan bijdragen?

Missionaire parochie, Alpha en pastoraal team Met publicaties zoals die van James Mallon, *Als God renoveert, de parochie van onderhoud naar bloei* (2019) is, zeker in Nederland, doorgedrongen hoe groot het belang daarbij van de Alpha-cursus is. Willen parochies meer gaan bloeien en daarmee nieuwe mensen aantrekken, dan moeten de huidige parochianen uitgenodigd worden om aan geloofsverdieping te gaan werken en zowel onderling als met anderen aanstekelijk over het geloof

Frans van den Bosch
pastoraal assistent,
H. Bernardus van Clairvaux
parochie

DE PRAKTIJK

te leren praten. Zo maken zij bewust de keuze om zelf leerling van Jezus te willen worden. Als een groeiend deel van de (huidige) parochianen deze opdracht van Jezus (Mattheüs 28: 19-20) zou gaan oppakken, dan kan de parochie naar buiten treden en aan haar missionaire opdracht gaan werken. In dat ongetwijfeld lange proces kan Alpha, of andere initiatieven met een vergelijkbaar oogmerk, een belangrijke rol spelen. Komt er dan nog een tijdrovende activiteit op het bord van de al overbezette pastorale teams bij? Dat hoeft niet! Vrijwilligers kunnen die kar grotendeels gaan trekken. Parochianen doen daarmee inspiratie op voor de omslag van de parochiecultuur: van 'volgende' parochianen naar mede verantwoordelijk worden.

De fysieke Alpha Met 'fysieke Alpha' wordt bedoeld hoe al decennia lang en in vele landen de Alpha-cursus is gegeven. Daaraan hebben al vele miljoenen mensen deelgenomen. Als deelnemer kom je dan zo'n 10 tot 12 keer (fysiek) bijeen; daarnaast is één Alpha-weekend speciaal gewijd aan de H. Geest. Telkens staan kenmerkende Alpha vragen over het begin van het geloof centraal, zoals "Wie is Jezus voor jou?". Die vragen worden in gespreksgroepen onder leiding van een gespreksleider en een of twee helpers met elkaar besproken. Er wordt niet over gediscussieerd, maar vooral naar elkaar geluisterd. Voorafgaand aan het groepsgesprek vindt een gezamenlijke maaltijd plaats door vrijwilligers bereid, gevolgd door een korte inleiding over de vraag van die bijeenkomst.

Najaar 2019 startte voor beide parochies tezamen onze eerst fysieke Alpha, met bijeenkomsten van zo'n 3 uur. De tussentijdse evaluatie door de deelnemers leverde als gemiddeld rapportcijfer ruim een 8 op; het belang-

rijkste onderdeel, de groepsgesprekken, het cijfer 7,9. Onze tweede fysieke Alpha startte begin februari 2020. Vanwege de Coronacrisis is die op 17 maart afgebroken. En toen rees de vraag wat nu?

Gezamenlijke online Alpha Begin juli 2020 maakte het Bisdom Breda bekend in het najaar een online Alpha te organiseren. De parochies zorgden zelf voor de werving van deelnemers en hun eigen gesprekleiders. Zo'n aanpak kent grote voordelen. Je hoeft als parochie niet zelf zorg te dragen voor de techniek en organisatie. Een online Alpha-bijeenkomst ziet er als volgt uit: eerst met je gespreksgroep een kwartier 'social talk', daarna naar een video over een Alpha-vraag kijken en afsluitend een groepsgesprek van drie kwartier; in totaal stipt anderhalf uur.

Dit najaar gaat onze derde online Alpha van start. Bij het begin van het online avontuur was ik met name nieuwsgierig of de kwaliteit van het groepsgesprek c.q. de geloofsgesprekken vergelijkbaar zijn met die van de fysieke Alpha. Die kwaliteit wordt mede bepaald door het gevoel van onderlinge verbondenheid en de diepgang van de geloofsgesprekken. Na de eerste online Alpha merkte ik dat op beide punten de online Alpha gelijk, zo niet beter scoorde t.o.v. de fysieke Alpha. Ik vermoed dat online de concentratie en aandacht groter is en daarmee het naar elkaar luisteren bevordert en tezamen de vriendschappelijke en vertrouwelijke context schept die diepgang bevordert.

Vergelijking tussen fysieke en online Alpha In zo'n vergelijking let ik vooral op de kwaliteit van de groep/geloofsgesprekken. Dat is immers het belangrijkste onderdeel van elke Alpha-bijeenkomst. Wat opvalt, is dat de rapportcijfers in de evaluatie van fysieke en online Alpha vergelijkbaar zijn, maar de erbij gemaakte opmerkingen over de groepsgesprekken duidelijk verschillen. Bij de fysieke Alpha waren dat meer organisa-

torische punten zoals het beter managen van de in het groepsgesprek dominerende deelnemers. In de online Alpha gingen de opmerkingen meer over wat de geloofsgesprekken met de deelnemers zelf hebben gedaan. Voorbeelden van die opmerkingen zijn: *"Tijdens het groepsgesprek heerste een veilige en vertrouwvolle sfeer waarin je je kunt uiten als lid van de groep. Het waren waardevolle bijeenkomsten. Ik heb me gehoord en verbonden gevoeld. Ik ben dichterbij God gekomen. De video's over de Alpha-vragen geven een voor mij nieuwe blik op geloven"*.

Bij een verdere uitwerking van deze vergelijking kunnen ook andere aandachtspunten worden geanalyseerd, zoals de verschillen t.a.v. de beoogde doelgroep, en het tijdsbeslag (inclusief reistijd) van een bijeenkomst voor zowel de deelnemers als de organisatoren.

Aanstekelijk over het geloof leren praten

Naar de toekomst kijken Ter afsluiting een tweetal aandachtspunten. Van groot belang voor het succes van Alpha blijven: een betrokken pastoraal team, enthousiaste vrijwilligers die voldoende ruimte krijgen en een betrokken bisdom dat parochies aanjaagt en faciliteert om meer missionair worden. Spelen de fysieke en/of de online Alpha daarbij een rol? Voor mij blijven zowel de fysieke als de online variant relevant. Zo loop je immers op twee benen.

Met de introductie van de online Alpha komen tevens nieuwe mogelijkheden voor geloofsgesprekken in beeld, zoals nieuwe vormen van sacramentencatechese of *lectio divina*, het biddend lezen van de Bijbel in meerdere groepen van parochianen. Bisdom Breda is in april dit jaar daarmee online aan de slag gegaan. In onze twee parochies gaan we dit najaar daarmee fysiek en/of online ook beginnen. Alpha staat daarmee, in lijn met de betekenis van het woord Alpha, aan het begin van vele nieuwe mogelijkheden om als parochie meer missionair te worden.

Tussen opluchting en uitdaging

Op 1 juli jongstleden hield Dom Bernardus Peeters, abt van abdij Koningshoeven, een lezing bij een inspiratie- en ontmoetingsdag in Huissen over de vraag: hoe verder na Corona?

Het Trappistenklooster waar ik sinds 15 jaar abt van mag zijn ligt in het dorpje Berkel-Enschot, één van de weinige bedevaartsplaatsen van de heilige man Job. Tijdens de bedevaart wordt er gezongen: “En dan gaan we naar Sint Job op enen ezel zonder kop”. Ik moet u eerlijk bekennen dat ik mij tijdens de corona crisis vaak gevoeld heb als een ezel zonder kop. Iedere crisis, of die nu persoonlijk is of maatschappelijk, zorgt er voor dat er stevig geschud wordt aan de fundamenten van het bestaan. Dat schudden kan zo heftig zijn dat je niet meer weet waar het te zoeken. Het geeft het gevoel door het leven te lopen als een ezel zonder kop.

Corona De corona crisis raakte mijn gemeenschap al vrij vlug aan het begin hard. Onze oudste medebroeder stierf in februari 2020 aan de gevolgen van corona. De abdij werd onmiddellijk gesloten en we waren op onszelf aangewezen. Het gastenhuis werd gesloten, de kerkdiensten waren niet meer toegankelijk en het personeel werd naar huis gestuurd. Velen van ons kregen corona. In eerste instantie gelukkig niet met grote gevolgen, maar een zeurende ziekte in huis hebben hangen had toch een effect van de vrouw en de drie vrienden van Job. Het jaar 2020 sloten we af met nog een medebroeder die aan corona stierf en ikzelf die maar moeizaam herstelde van de gevolgen van dit virus.

Achteraf gezien denk ik dat er ergens in die zomer een moment geweest moet zijn dat ik gedacht heb: laat ik maar zwijgen en proberen om te zien wat deze crisis ons te zeggen heeft. Die ezel zonder kop nam de rust

en werd een Job die in stilte ging neerzitten op de mesthoop, de puinhoop die corona ondertussen op allerlei gebied in en rond de gemeenschap had aangericht.

Plaats van gebed De stilte na de storm bracht mij terug tot het fundament van mijn persoonlijke roeping: het gebed. Ik geloof nog steeds niet in het klooster als een soort FEBO gebedsautomaat: De wereld vraagt en wij, monniken, bidden en dan komt het goed. Bidden is voor mij altijd een levenshouding geweest en gebleven. Het is een dienstbaar leven leiden om stem te geven aan de schreeuw om redding van de wereld. Zo wil ik tot nut zijn van de wereld. Dit virus bracht mij terug naar dat fundament van mijn roeping.

Tijdens de eerste golf hebben wij onze kerk overdag geopend zodat mensen de stilte van het kerkgebouw en het gebed konden opzoeken. 's Middags was er altijd een monnik biddend aanwezig. In stilte werd die schreeuw van een wereld in nood zichtbaar. Niet veel mensen maakten van die gelegenheid gebruik maar achteraf hebben veel mensen gezegd dat zij, uit het feit zelf, troost geput hebben.

Dom Bernardus Peeters
abt van abdij Koningshoeven
in Berkel-Enschot

DE PRAKTIJK

In het nadenken over hoe wij als Gastenhuis verder gaan na deze ervaring van de pandemie, willen wij meer aandacht gaan geven aan Koningshoeven als huis van gebed. Onze leefregels moedigen ons aan om de gasten die bij ons komen te helpen in hun gebedsleven. Ook het belang van onze openbare Mariakapel in de tuin waar mensen die het terras bezoeken al wandelend of fietsend voorbij komen verdient in dit perspectief meer zorg en aandacht.

Nieuwe vormen van gastvrijheid Door het virus waren er opeens geen gasten meer, niet in het gastenhuis, niet in de kerkdiensten, niet in de kloosterwinkel, niet op het terras, niet in de tuinen. De eerste weken waren rustig en een soort vakantiegevoel overviel ons. Maar hoe langer het duurde hoe meer wij ons als gemeenschap er van bewust werden dat gastvrijheid wezenlijk tot onze levenswijze behoorde. Zoals het virus ons terugbracht naar het fundament van het gebed zo ook naar het fundament van de gastvrijheid. We ontdekten opnieuw dat beiden onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Voor ons is gastvrijheid een concretisering van het gebed. Het alleen met de gemeenschap bidden voelt daarom aan als een lopen op één been. Het gevaar van gastvrijheid zonder gebed is daarentegen even gevaarlijk.

De pandemie heeft ons geleerd om ook meer aandacht te geven aan spontanere vormen van gastvrijheid. Zo hebben we tijdens de eerste golf onderdak verleent aan buitenlandse studenten van het conservatorium in Tilburg die door de lockdown geen ruimte meer hadden om te oefenen. Deze studenten konden niet naar hun thuisland afreizen en konden geen kant op. We hebben ons lege gastenhuis opengesteld om te oefenen. De schreeuw om redding werd zo tot muziek.

Een ander voorbeeld was dat twee grote AA groepen uit de stad vanwege de lockdown nergens meer terecht konden. Een van de broeders kwam op het idee om

deze bijeenkomsten als een religieuze bijeenkomst te betitelen, omdat iedere AA bijeenkomst begint met het *serenity prayer*, met een gebed. Na overleg met de gemeente werd het ons toegestaan om deze groepen op die grond een onderdak te bieden.

De grote kans, of beter gezegd de grootste uitdaging na Corona blijft voor mij het zoeken naar verbinding en samenwerking

Een ander voorbeeld van een nieuw soort gast is de wandelaar of pelgrim. In de Coronatijd zijn mensen meer gaan wandelen. De wandel- en sportpaden rondom onze abdij werden ontdekt. De aandacht voor het jaar van het Brabants Kloosterleven vergrootte deze groep wandelende gasten. Op 30 april 2021 presenteerde de provincie Noord-Brabant vanuit het Clarissenklooster in Megen *Ons Kloosterpad*, een 330 kilometer lange wandelroute langs bestaande en opgeheven kloosters in het Brabantse land. Onze ervaring is dat dit pad goed gelopen wordt. Mensen komen bij ons langs voor een kop koffie, voor een overnachting, maar ook om het souvenir op te halen. Ieder klooster langs deze wandelroute heeft een souvenir dat gemaakt is door Brabantse kunstenaars en iets weergeeft van de spiritualiteit van de plek.

De kansen voor na Corona liggen voor ons zeker in deze nieuwe vormen van gastvrijheid en in de ontdekking dat gastvrijheid ook bestaat in het aanleggen, onderhouden van wandel, fiets en sportpaden. Het is ook de aandacht voor een bankje, een lege prullenbak langs de kant van de weg of duidelijke bewegwijzering. Wat dit betreft verbreedde Corona onze blik op gastvrijheid, die we vast willen houden en verder gaan uitwerken.

> pagina 16

Online mogelijkheden Ook voor ons heeft de Coronatijd er voor gezorgd dat er een grote digitale inhaalslag gemaakt is. We hebben met name gezocht naar mogelijkheden om onze manier van gastvrijheid digitaal vorm te geven. Ik noem hier kort ons e-novice project (www.enovice.nl).

Om mensen beter voor te bereiden op een mogelijke intrede in onze gemeenschap hebben we een digitaal programma opgesteld waarbij kandidaten via een website en nieuwsbrieven geholpen worden in het maken van een goede onderscheiding. De respons op dit initiatief was groot van zowel mannen als vrouwen. Deze laatste groep hadden we niet verwacht, maar het programma kan zeker ook hen helpen op hun zoektocht naar een eventueel kloosterlijk leven.

De grote kans, of beter gezegd de grootste uitdaging na Corona blijft voor mij het zoeken naar verbinding en samenwerking. Niemand is een eiland, maar een crisis kan er toe leiden, dat men zich vlug terugtrekt op zijn eigen terrein. Helaas hebben we dat vooral in de tweede golf gezien met als resultaat een egoïstische ongeïnteresseerdheid. Voor iedereen, maar zeker voor christelijk Nederland, is dat de dood in de pot. Alle ontdekkingen en kansen die ik meeneem in de post-corona tijd zijn ontdekkingen van de ander. Alleen door samen te werken overleef je en wordt je sterker.

Uitgestrekte hand Corona heeft onze fundamenten aangetast en je hoopt dat wij, dat anderen, er iets van geleerd hebben. Maar laten we realistisch blijven, want het nieuwe normaal is al heel vlug weer het oude normaal. Laten we de kansen die deze crisis gegeven heeft niet links liggen maar oppakken. Op die manier kan zelfs een crisis tot zegen zijn. Het beeld van Job in Berkel-Enschot is niet een beeld van een op een mesthoop zittende job maar een staande Job die zijn arm uitstrekt naar de bidder. In de uitgestrekte hand houdt hij een stuk scherf vast, waarmee hij zichzelf kan krabben. Deze lijdende mens staat! Hij reikt zijn hand uit. Hij lijkt de uitdaging te accepteren.

Gehoord

Mijn favoriete podcast

De ongelooflijke podcast

De Ongelooflijke Podcast gaat over

de relevantie van het geloof in een steeds ongeloviger Nederland. Journalist David Boogerd en theoloog Stefan Paas voeren verdiepende gesprekken met spraakmakende gasten. **EO-podcast**

Een recensie voor een boek is het dit keer niet. Ik vraag uw aandacht voor een – voor mij – vrij nieuw medium: de podcast. Ik wil u wijzen op *De Ongelooflijke Podcast*.

Wat me nogal bezighoudt de laatste jaren, is zingeving, betekenis. Wat geeft mensen een basis in hun leven, nu de christelijke traditie steeds meer op de achtergrond raakt. Kunnen wij, als zielzorgers hierin wat betekenen? Er is een podcast die specifiek gaat over ontkerkelijking en zingeving: *De Ongelofelijke Podcast*. 'Een podcast over de relevantie van het geloof in een steeds ongeloviger Nederland', lees ik in de inleiding. Elke aflevering wordt één gast geïnterviewd. De vaste presentator is de jonge journalist David Boogerd. Hij stelt scherpe vragen, nuchter en helder. Vaste gast is Stefan Paas,

theoloog, hoogleraar in Kampen en Amsterdam. Hij was in 2019 theoloog van het jaar. Toen is het idee voor de podcast ook ontstaan. Hij is heel belezen, betrokken en heeft een ruime blik. Ik heb inmiddels vele afleveringen van de 75 die gemaakt zijn, beluisterd. De wisselende gasten zijn gevarieerd. We komen namen tegen als: Rutger Bregman, Arnon Grunberg, Geert Mak, Freek de Jonge, Stine Jensen, Damiaan Denys, Beatrice de Graaff, Rik Torfs, Herman Finkers, Arjen Lubach, Marianne Thieme. De gesprekken duren ongeveer een uur.

Een van de afleveringen heb ik al een paar keer beluisterd. Dat is die met de Vlaamse psychiater Dirk de Wachter. Hij weet haarscherp te duiden (vanuit zijn ervaring als psychiater) dat we in een overspannen maatschappij leven waarin alles leuk en succesvol moet zijn. De ‘mooie’ ervaringen worden volop gedeeld, maar voor de moeilijkheden gaat men naar de

psychiater, terwijl die toch ook gedeeld kunnen worden. De oorzaak van psychische problemen is deels te vinden in het verlies van kerk en traditie, meent hij.

De gesprekken duren
ongeveer een uur
en de wisselende
gasten (bekende en
onbekende namen)
zijn gevarieerd

Het interview met filosoof Bas Heijne is ook een aanrader. Hij was ooggetuige bij de brand van de Notre Dame in Parijs. Hij ziet grote maatschappelijke onzekerheid, veranderingen. En Yvonne Zonderop over cultuurchristendom. Zij schreef het boeiende boek *Ongelooflijk*.

Er is wel een ‘maar’. Toen deze podcast begon, in april 2019, was er nog geen coronapandemie. Tijdens de lockdown zijn de interviews doorgedaan. Het gaat dan nogal eens over corona, terwijl we nu weer in een andere fase zijn beland. Het voelt daardoor wat gedateerd hier en daar.

Het is een EO-podcast. Soms spreekt het me niet aan. “Dat wisten we toch allang”, denk ik, als de huidige theologe des Vaderlands, Almatine Leene, in een aflevering vertelt een nieuwe ontdekking te hebben gedaan over het belang van de vrouw in de bijbel.

Ook voelde ik me een keer op mijn ziel getrapt. De schrijver/journalist Stephan Sanders die tegenwoordig weer elke zondag naar ‘de Heilige Mis’ gaat, sprak enigszins laatdunkend over ‘onze’ beroepsgroep. Hij vertelde over de uitvaart van zijn moeder, die daarbij haar pastoraal werkster als voorganger wenste, “maar ja, mijn moeder was ook van de *Acht Mei* en de PPR. Hahaha.”

Toch, heeft u een uurtje vrij, of een geestdodend karwei waarmee wel iets gecombineerd kan worden? Kies een aflevering uit van *De Ongelooflijke Podcast*, om te beginnen Dirk de Wachter. Vanaf september komen er elke veertien dagen weer nieuwe afleveringen bij. Ik kijk ernaar uit.

Hij is aan de mensen gelijk geworden (Fil. 2, 6-11)

Corona, de droogte en de uitnodiging van de woestijn

“Terwijl ik dit schrijf, vierde ik net het Feest van Kruisverheffing en werd geraakt door die indringende zin: dat Jezus aan de mensen gelijk is geworden. Die gelijkheid vertaalde zich in Zijn leven één op één met nabijheid: Een God-mens die naast je staat en in die nabijheid vreugde, heling en opstanding mogelijk maakt”, zo zet Jakob van Wielink de toon van dit reflectieartikel.

Het brengt me meteen bij de grootste uitdaging die wij, in het navolgen van Hem, ontmoeten. Het is een uitdaging die door de Corona-pandemie nog eens sterk uitvergroot is. Om God ervaarbaar te laten zijn, dienen we als mensen dichtbij elkaar te zijn. Dat is ook een oerdrift, een oerverlangen dat ons mensen drijft. Om te overleven hebben we anderen nodig, en in de intieme verbinding die ontstaat, kunnen we werkelijk leven ervaren.

De bijdragen van Annerie, Antoinette, Bernadette, Broeder Bernardus en Frans in dit nummer nemen ons alle mee in dat grote spanningsveld van afstand en nabijheid, van verlangen naar samen en gedwongen tot alleen. En ze getuigen alle van een creativiteit die wordt geroepen om nabijheid vorm te geven. In het bos, op het beeldscherm, in de tuin, in de kerk, op de hotelkamer, in het verzorgingshuis.

Woestijnervaring

Als ik de bijdragen lees en kijk naar de wereld dichtbij en ver weg om me heen, dan is het alsof we ieder voor onszelf en samen met elkaar een woestijnervaring aangeboden krijgen. Het is een ervaring van in een land zijn waar de wegwijzers verdwenen zijn, de bronnen soms opgedroogd lijken en de temperatuur ons ofwel oververhit ofwel apathisch maakt. In dit dorre land lijkt de een zijn weg prima te vinden, veert zelfs op of zet de schouders eronder met een bepaalde mate van plezier,

Jakob van Wielink

Oprichter van *De School voor Transitie*, verbonden aan het *Portland Institute for Loss and Transition (VS)* en auteur van het boek *Taal van Transitie*.

terwijl de ander zichzelf opnieuw lijkt te moeten uitvinden, verdwaald raakt, in paniek.

Overgang

Hoe we het ook wenden of keren, de meeste mensen lijken het erover eens dat we ons in een overgangperiode bevinden waarin we onszelf en elkaar fundamenteel bevragen op wie we zijn

We bevinden ons in
een overgangperiode
waarin we
onzelf en elkaar
fundamenteel
bevragen op
wie we zijn en
willen zijn

en willen zijn. Zaken als milieu- en milieubelasting, fysieke gezondheid en weerbaarheid, de waarde van kunst en cultuur, in- en uitsluiting van andersdenkenden zijn daarbij enkele in het oog springende thema's. Daar komt bij dat oorlogen en gewapende strijd zoals bijvoorbeeld in Syrië en Afghanistan en de toenemende catastrofes als gevolg van klimaatverandering ons definitief lijken te confronteren met het einde van een *Super Man*-achtige maakbaarheid waarin we zijn gaan geloven. Maar wat dan wel?

Transitie

Zijn we in een overgangperiode terecht gekomen? Een transitie. In de wereldliteratuur zijn ongelooflijk veel verhalen te vinden over de overgang van oud naar nieuw, over de moeilijkheden bij transitie. Denk maar eens aan sprookjes, mythen en sagen, grote romans en de heilige boeken van verschillende godsdiensten. Ik noemde het woord transitie.

Daarmee bedoel ik een verandering op identiteitsniveau. Transitie is het emotionele, cognitieve, fysieke én spirituele proces dat mensen doorlopen wanneer ze met verandering worden geconfronteerd.

Transitie vormgeven is een uitdagende weg omdat het ons confronteert met een aantal dilemma's. Zo is ons brein van nature gericht op het vermijden van pijn. Sterker: ons brein haat pijn. Maar we weten dat groei en verandering zelden tot nooit zonder vormen van pijn en ongemak komen. Als veranderingen zich aan ons van buitenaf opdringen, zoals bij de dood maar ook andere verliezen die de pandemie met zich meebrengt – denk maar aan niet meer je beroep kunnen uitoefenen, elkaar niet meer kunnen opzoeken, dromen die uiteenspatten, ziekte die zijn intrede doet, gevoelens van verlies van vrijheid, moeten vluchten – dan is de primaire impuls 'dit wil ik niet!'. We worden dan teruggeworpen op eerdere ervaringen met verliezen en de vraag wie er ons toen voorgingen in het behapbaar en hanteerbaar maken

van de veranderingen, ons veilig laten voelen. Welke *secure bases* waren er toen in ons leven?

Een secure base is een bron waardoor we ons welkom voelen en die ons inspireert en aanmoedigt om in verbinding de uitdagingen die het leven biedt aan te gaan.

Twee groepen

In de woestijn komen we in hoofdzaak twee groepen mensen tegen. Mensen die zich bij eerdere teleurstellingen, verliezen, trauma's en andere pijnlijke ervaringen omringd wisten door *secure bases* en zich daardoor konden richten op leren en ontvankelijkheid naar wat de toekomst brengen wil. In de nabijheid en beschikbaarheid van *secure bases* wordt veerkracht aangesproken en versterkt. Zo leerden ze onder meer emoties te uiten, zich welkom te voelen en verliezen niet als een einde van alles te zien, maar als kansen voor een nieuw begin, hoe moeilijk ook. Ze mochten ontdekken dat de rouw die onlosmakelijk bij transitie hoort, in essentie een proces is waarmee we leren landen in het leven. De andere groep mensen heeft het om tal van redenen aan (voldoende van) die *secure bases* ontbroken of heeft een onvermogen ervaren zich werkelijk met hen te kunnen verbinden. Daardoor is er een focus gekomen op overleven dat zich bijvoorbeeld kan uiten in een krampachtig vasthouden aan wat was: "vroeger was alles beter" of "het zal mij nooit meer lukken gelukkig te zijn".

Samengevat: verandering in het hier en nu werpt ons terug op herinneringen aan eerdere veranderingen, positief en/of negatief.

Richting

In de woestijn ontmoeten deze twee groepen elkaar voortdurend. Die woestijn kan ook ons huwelijk zijn, ons gezin, onze kerkgemeenschap, ons team op het werk, ons dorp, ons land. Keer op keer zullen we ons in de woestijn daarom richten op mensen die ons richting geven en hoop. Dat is wat kinderen doen bij hun ouders, leerlingen bij leraren, werknemers bij leidinggevenden, gelovigen bij voorgangers, burgers bij politici. Het zoeken naar hoop en richting is onverwoestbaar en roept dus ook een grote verantwoordelijkheid op. Want op wie richt zich immers degene tot wie de mens in de woestijn zich richt?

In de woestijn, waar de oriëntatie mist, waar houvast niet gevonden wordt,

grijpt ons brein naar beelden en verhalen die de oude pijn lijken te sussen

Exodus

Misschien wel het oudste en krachtigste verhaal van transitie is voor ons het verhaal over de uittocht van de Israëlieten uit Egypte, zoals we het lezen in het bijbelboek Exodus. Hoewel de Israëlieten onderdrukt werden in Egypte, werden ze bij de uittocht niet naar het naastgelegen land van de Filistijnen geleid, want als ze strijd zouden moeten leveren, konden ze weleens spijt krijgen en teruggaan naar Egypte. Daarom liet Mozes het volk een omweg maken en door de woestijn naar de Rode Zee trekken. Zo groot is blijkbaar de hang naar het bekende, dat er geen risico genomen wordt om het volk op de proef te stellen. Maar dat blijkt maar beperkt te werken. Op de lange tocht zijn er voortdurend beproevingen. En op momenten dat er verwarring is, onzekerheid, zoeken velen het bij de ‘verkeerde goden’. In hun paniek van de eenzaamheid, de honger naar hoop en troost, zoeken velen hun houvast in dat waarvan ze diep van binnen weten dat het schijnveiligheid biedt en niet werkelijk voedt: gouden kalveren en zo veel meer. Dat is ook wat diepe, onverwerkte verliezen en trauma’s kunnen doen. In de woestijn, waar de oriëntatie mist, waar houvast niet gevonden wordt, grijpt ons brein naar beelden en verhalen die de oude pijn lijken te sussen. Verhalen die doen geloven dat er opnieuw bedonderd wordt. Verhalen die echter steeds terug bij af brengen. Terug naar een plek waar we niet willen zijn: slavernij.

God vraagt aan Mozes tegen de Israëlieten te zeggen dat ze verder moeten trekken. Dat hij zijn staf geheven houdt boven de zee en zo het water splijt, zodat de Israëlieten dwars door de zee kunnen gaan, over droog land. Dus eerst beweging, dan pas een uitweg. Niet andersom!

En Mozes, wat zijn zijn *secure bases*?

In elk geval God en zijn broer Aäron. Maar misschien waren het er meer. Misschien wel zijn ervaringen als herder, bijvoorbeeld?

Uitdaging

De woestijn, zo zien we, daagt ons uit. De woestijn bevraagt ons: wie ben ik, wie wil ik zijn, op wie wil ik me richten? Die vragen roepen tal van andere vragen op, zoals: waar kom ik eigenlijk vandaan, waar heb ik in geloofd, welke pijn van vroeger heb ik nog aan te kijken, waar heb ik afscheid van te nemen, met wie heb ik me werkelijk verbonden?

De woestijn, zo laten de verhalen van Annerie, Antoinette, Bernadette, Br. Bernardus en Frans ook zien, vraagt om mensen die in de geest van Mozes de staf heffen en doorgang bieden, een weg van werkelijke hoop bieden. En die net als hij, steeds weer bereid zijn te luisteren naar wat mensen te zeggen hebben, te klagen ook. Mensen die weet hebben dat doorgang door een crisis niet gaat zonder gemor en pijn. Mensen die bereid zijn creativiteit aan de dag te leggen. Om nieuwe rituelen te bedenken, nieuwe technieken te omarmen.

Ja, mensen die steeds nieuwe wegen bewandelen om de hoop hoog te houden. Een crisis – zoals de pandemie – legt oude en nieuwe wonden bloot. En voor wonden is uiteindelijk maar één echt geneesmiddel: Jezus zelf. In de ontmoetingen met anderen

De woestijn, zo laten de verhalen van Annerie, Antoinette, Bernadette, Br. Bernardus en Frans ook zien, vraagt om mensen die in de geest van Mozes de staf heffen en doorgang bieden, een weg van werkelijke hoop bieden

Hem present stellen vraagt zelf geïnspireerd te zijn. Het vraagt ons te laten leiden door de Heilige Geest die Hij zond en echt maar één kant op doet bewegen: de goede. Een kant die mensen verbindt, ze samenbrengt en ze de kracht van Verrijzenis laat ervaren. Annerie, Antoinette, Bernadette, Broeder Bernardus en Frans inspireren me met hun verhalen. Ze zijn bereid geweest om in hun geraaktheid, kwetsbaarheid en niet weten aan Hem gelijk te worden, zich door Hem te laten inspireren. Om samen op te trekken met mensen die ons nodig hebben. Zo werden zij hoopverleners.

COLOFON

VPWinfo.nl is het kwartaalblad van de Beroepsgroep VPW, onderdeel van **CNV Kerk en Ideëel** • ISSN 1574-9916 • Nr. 3, oktober 2021.

• **Redactie VPWinfo.nl** Mirjam Dirx (hoofdredacteur), Manon van den Broek, Peter Derks, Marion Korenromp, Koos Tolboom, Jeroen van Lente
• **Redactiesecretaris** Mirjam Dirx • 't Vaartje 112, 5165 ND Waspik
T 0416 - 312385 / 06-444 60 207 • mijdirx@gmail.com
• **Grafisch ontwerp** Jeroen van Lente Grafisch ontwerper • Tielekeshoeven 32, 5242 KB Rosmalen • T 06 28 15 20 30 • E jeroenvanlente@msn.com
• **Druk** Drukkerij DekkersvanGerwen, Den Bosch

Foto's van de auteurs en foto's bij de artikelen zijn door de auteurs zelf aangeleverd, behalve op pagina 14: foto: Enis Odaci. Illustraties en foto's: Jeroen van Lente [omslag, p 3, 4, 17, 21]

Ledenbijdrage 2020 – sector Zorg & Welzijn, Kerk en Ideëel

	Bruto	Netto *
Brutosalaris:		
Helft minimumloon of minder	€ 9,35 p/mnd	€ 5,79 p/mnd
Minimumloon of minder en jongeren t/m 23 jaar	€ 12,95 p/mnd	€ 8,02 p/mnd
Meer dan minimumloon	€ 17,50 p/mnd	€ 10,83 p/mnd
Voltijd studenten MBO of HBO	Gratis	Niet van toepassing (de eerste maand wordt € 0,50 administratiekosten in rekening gebracht.)
Studenten overgangstarief (gedurende een jaar na het einde van het gratis lidmaatschap)	€ 5,00	€ 3,10
(Vroeg)gepensioneerden en uitkeringsgerechtigden (WW/WAO)	€ 9,35 p/mnd	Niet van toepassing

Voor betalingen anders dan per automatische incasso geldt een toeslag van € 1,- per betaling.

* Let op: De nettobedragen zijn gebaseerd op een contributieruggave van ruim 38%. Als werkend lid kun je een groot deel van je contributie terugverdienen. Het voordeel kan oplopen tot zo'n € 90,- per jaar. In het najaar ontvang je hierover automatisch bericht.

Organisatie CNV Kerk en Ideëel

• Postbus 2510, 3500 GM Utrecht, bezoekadres: Tiberdreef 4, 3561 GG Utrecht
E rkpastoraalwerk@cnv.nl • W www.vpwinfo.nl
• N. Foppen • E n.foppen@cnv.nl

• **Bestuur Beroepsgroep VPW** • H. Berbé, J. Deckers, M. van Tricht, L. Geurts, T. Halin, J. Houben, G.M.H. Kamsma-Kunst, H.J.M. Kint-van Os, G. Prevoov.
• **Landelijke Commissie Rechtspositie (LKR)** • J. van Beek, M. Buijns, G. Damen, G. Dieteren, N. Foppen, T. Halin (voorzitter), W. Vroom, N. van Waterschoot (FNV)
• **Website** www.vpwinfo.nl • G. Prevoov, webmaster

Onderdelen van de beroepsgroep VPW in de bisdommen

• **VPW Den Bosch** vacature
• **VPW Breda** • Contactgroep: drs. J.M.A. Heezemans, Van Hatsumstraat 18, 4437 AG Ellewoutsdijk, 0113 - 548 201, breda@vpwinfo.nl
• **VPW Groningen-Leeuwarden** • Secretariaat: N. Bouma, Trambaan 15, 9251 LZ Burgum, 0511 705 336, [groningen-leeuwarden@vpwinfo.nl](mailto: groningen-leeuwarden@vpwinfo.nl)
• **VPW Haarlem-Amsterdam** • Secretariaat: H.J.M. Kint-van Os, Triade 45, 1901 GW Castricum, 06-24 60 38 29, kikikint@xs4all.nl
• **VPW Limburg** • Secretariaat: P. Linders, Stichting Groenewold, Roermond, 077 - 354 66 89, [limburg@vpwinfo.nl](mailto: limburg@vpwinfo.nl)
• **VPW Rotterdam** • Secretariaat: H.J.T. Dam, Alblashof 54, 2951 XR Alblasserdam, 06-12 37 40 02, [rotterdam@vpwinfo.nl](mailto: rotterdam@vpwinfo.nl)
• **VPW Utrecht** • Contactpersoon: L.Geurts, Pasteurstraat 106, 7316 GW Apeldoorn, 06-44 04 64 65, lgeurts-18@kpnmail.nl

Verzoek aan onze leden!

Als er iets verandert in uw gegevens wilt u dan zo vriendelijk zijn dit zelf aan te passen via mijn.cnv.nl of dit door te geven aan ons secretariaat: bel met CNVinfo, telefoon 030-7511003. Denk daarbij aan • Adresgegevens • Verandering van werkkring of werksort • Arbeidsduurverandering (bijvoorbeeld van full-time naar half-time) • Het overgaan van studentlid naar werkend lid • Het met emeritaat gaan • Verandering van werkgever

Eentje heeft de leiding

Dat zei de verhuurder van ons vakantiehuis, toen ik met een groep vrienden op pad was. Hij had snel door wie er de leiding heeft in onze groep. Ook op het voetbalveld is er 'eentje die de leiding heeft'.

André Monninkhof

Pastoor in Ommen

Toch is voor mij als jeugdvoetbalscheidsrechter het fluiten van een wedstrijd in de eerste plaats teamwork. Ik vind het fijn dat ik samen met mijn assistenten langs de lijn er voor de jeugdelftallen (leeftijd 15-18 jaar) die tegen elkaar voetballen, een fijne en sportieve wedstrijd van mag maken. Voor de wedstrijd benadruk ik dat we, als arbitraal team, door een goede communicatie en samenwerking hieraan dienstbaar zijn.

Rechtvaardigheid

Een andere inspiratiebron voor mijn hobby is mijn gevoel voor *rechtvaardigheid*. Dit loopt als een rode draad door heel mijn leven. Zou ik geen priester zijn geworden, dan was ik nu waarschijnlijk werkzaam geweest als sociaal advocaat. In mijn pastorale werk houd ik me graag bezig met diaconie. Ik vind het fijn om in het leven van mensen het vuurtje brandend te houden. Dit probeer ik te doen door naar hen te luisteren en met hen te bidden en door hen in contact te brengen met de geloofsgemeenschap, die met de hulp van de caritas 'eerste hulp' kan bieden in hun meest dringende noden.

Juist dit gevoel voor rechtvaardigheid bracht me bij mijn hobby als jeugdvoetbalscheidsrechter. In mijn jeugd heb ik gevoetbald. Langs de lijn kon – en kan – ik me enorm kwaad maken als een grensrechter vlagde voor buitenspel, terwijl het geen buitenspel was. De beste stuurlui staan aan wal. Dus heb ik de arbitrale handschoenen opgepakt en ben ik zelf gaan fluiten.

Al 36 jaar doe ik dat met veel plezier. Na een intensieve werkweek kan ik op de zaterdagmorgen, even 'uitwaaien' en mijn zinnen verzetten. Bovendien helpt het leiden van voetbalwedstrijden me om fit te blijven en mijn accu op te laden.

Kijk ik nu terug op mijn scheidsrechtercarrière, dan doet het me deugd om te merken, dat ik in mijn teamwerk en gevoel voor rechtvaardigheid een ontwikkeling heb doorgemaakt.

Gevoel voor verhoudingen

Naast rechtvaardigheid is in de loop van de tijd ook *gevoel voor verhoudingen* een rol gaan spelen. Ik floot eens een wedstrijd af na exact 90 minuten, ook al was de aanvallende partij op weg naar het doel en waarschijnlijk naar het winnende doelpunt. Uiteraard leidde deze beslissing tot grote consternatie. Daarom doe ik dit nu anders. Ik wacht nu eerst het einde van de aanval af, voordat ik het

Zou ik geen priester
zijn geworden,
dan was ik nu
waarschijnlijk
werkzaam geweest
als sociaal advocaat

eindsignaal geef. Inmiddels zie ik dit ook bij topwedstrijden, dus zo vreemd is deze nuancering nu ook niet.

Barmhartigheid

Naast rechtvaardigheid is ook *barmhartigheid* belangrijk geworden. Bij een oefenwedstrijd van jeugd onder de 15 nam een speler een doeltrap en raakte de bal twee keer achter elkaar. In eerste instantie kneep ik een oogje dicht en liet ik doorgaan. Maar toen ik om mij heen hoorde fluisteren: 'Mag dit wel?', heb ik toch actie ondernomen. Ik heb afgefloten, ben naar de jeugdspeler toe gegaan, heb hem de spelregel uitgelegd en hem vervolgens opnieuw de doeltrap laten nemen. Dit is niet helemaal zoals het hoort. Maar iedereen was er tevreden mee en de wedstrijd kon verder.

Rust

In het algemeen merk ik dat ik nu meer *rust* uitstraal dan in het begin. Het aantal gele en rode kaarten is een stuk minder geworden. Bovendien heb ik meer *plezier* gekregen in de *samenwerking* met andere betrokkenen bij de wedstrijd. Bij de voorbereiding, tijdens de warming up, maak ik nu een praatje met de beide trainers. Tijdens de wedstrijd vertrouw ik meer op mijn assistenten. Terwijl ik vroeger een grensrechter 'liet staan', neem ik nu een vlagsignaal meestal over, ook als ik twijfel heb over de juistheid ervan. Ook de beide assistent-scheidsrechters – zo is mijn gedachte – verrichten hun taak met de beste bedoelingen; en ik vertrouw op hun integriteit. Als ze er dan een keer naast zitten, dan zij dit maar zo. Als arbitraal team moeten we het samen doen en dat vind ik het belangrijkste.

Tot slot: een priester uit Zwitserland, ook als voetbalscheidsrechter actief, heeft eens gezegd: "Dieu est l'arbitre".

Inderdaad, God heeft het laatste woord. Hij heeft de leiding.

SMART

Mijn ogen zijn vierkant van het turen naar het beeldscherm. Urenlang heb ik geschreven, geschraapt, herschreven, doorgehaald in wat uiteindelijk een beleidsplan voor de jaren 2022 - 2026 moet gaan worden. En omdat het PNB het zo wil, zal het mijn laatste beleidsplan zijn! Nog eenmaal schets ik, schrijf ik, duid ik, bepaal ik...

Bouwen aan de stad

Rob Lijesen

Bij diaconie typ ik sneller dan mijn laptop aankan. In mijn hoofd wordt een robbertje gevochten tussen woorden en zinnen. In 352 woorden heb ik het polderen losgelaten, beschrijf ik hoe we kunnen groeien naar een permanent diaconaal klimaat als we maar 'zorgen voor elkaar, solidariteit en verzet' met elkaar verbinden.

Ik besluit om naar buiten te gaan voor een ommetje door het ietwat suffige, fletse jaren vijftig wijkje. De enige kleur komt sinds jaar en dag van die regenboogvlag van driehoog achter, een paar weken geleden nog aangevuld met een driehoek. Nog meer kleur, nog meer diversiteit!

Ik loop mijn ommetje terwijl mijn ogen nog gloeien van het schrijven over 'zorgen voor elkaar, solidariteit en verzet'.

In mijn ooghoek zie ik dat de vlag vervangen is uit angst voor brandstichting door iets blauws met twaalf sterren. Ik keer om en schrijf met nog meer vuur over 'zorgen voor elkaar, solidariteit en verzet'.

Maar het is vrijdag. Ik fiets door de regen naar huis. Vanavond mag ik weer mijn wekelijkse Westmalle Triple drinken, eentje maar want de volgende dag wacht een monsterklus dwars door de polder.

Bij een druk kruispunt erger ik me groen en geel dat alle auto's voorrang krijgen, merk ik dat de regensensor het ook vandaag niet doet en dat het knopje op de paal ook bij 19 keer indrukken geen groen licht geeft. En houd alsjeblieft op met dat getoeter... Houd op met mijn getoeter....

Ik zie een vrouw in een klein huppelwagentje vooraan bij het groene stoplicht staan. Ze kan maar één kant op: rechtsaf de snelweg op. De vrouw doet niets, ziet niks, hoort niks. Zo vriendelijk als ik ben, gebaar ik dat ze door moet rijden, rechtsaf de snelweg op. De vrouw kijkt me aan. Ze lacht krampachtig. Alsof ze me wel ziet, maar niet waarneemt. Nogmaals gebaar ik dat ze door moet rijden, rechtsaf de snelweg op.

Ze kijkt me aan. Haar ogen zijn dof, haar oren doof. Ik stap af, zet mijn fiets aan de kant en loop op haar af. Nog vol van het beleidsplan geef ik haar een SMART doelstelling. Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch. En het werkt! Ze geeft gas, slaat rechtsaf en gaat de snelweg op.

Het getoeter valt stil. Het verkeer stroomt door. Mijn stoplicht springt op groen, dus kan ik verder fietsen. Maar ik sta als aan de grond genageld. De filmpjes over een dementievriendelijke samenleving schieten door mijn hoofd.

Schrijven over 'zorgen voor elkaar, solidariteit en verzet'?
Ik zak bij de eerste al door het ijs.